

การส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์
ทรงเป็นประมุขด้วยหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา*
THE PROMOTING OF A DEMOCRATIC REGIME OF GOVERNMENT
WITH THE KING AS A HEAD OF STATE BASED ON BUDDHIST
PRINCIPLES

กนกวรณ สุรภักดี¹ และ กันตภณ หนูทองแก้ว²

Kanogwan Surapukdee¹ and Kantaphon Nuthongkaew²

¹⁻²มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

¹⁻²Mahamakut Buddhist University, Thailand

Corresponding Author's Email: Kanogwan.sur@student.mbu.ac.th

วันที่รับบทความ : 27 กุมภาพันธ์ 2569; วันแก้ไขบทความ 7 มีนาคม 2569; วันตอบรับบทความ : 9 มีนาคม 2569

Received 27 February 2026; Revised 7 March 2026; Accepted 9 March 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพทั่วไปในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขด้วยหลักพุทธธรรมทางพุทธศาสนาของประเทศไทยในปัจจุบัน 2) วิเคราะห์หลักพุทธธรรม แนวคิด ทฤษฎี และ 3) สร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับการส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขด้วยหลักพุทธธรรมทางพุทธศาสนา การวิจัยเป็นเชิงคุณภาพ ใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการสัมภาษณ์เชิงลึกและสนทนากลุ่มกับกลุ่มตัวอย่างที่คัดเลือกแบบเจาะจง ได้แก่ นักวิชาการ

Citation:



* กนกวรณ สุรภักดี และ กันตภณ หนูทองแก้ว. (2569). การส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขด้วยหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 4(2), 151-174.

Kanogwan Surapukdee and Kantaphon Nuthongkaew. (2026). The Promoting Of A Democratic Regime Of Government With The King As A Head Of State Based On Buddhist Principles. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(2), 151-174.;

DOI: <https://doi.org/10.>

<https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/>

ด้านพระพุทธศาสนา ข้าราชการ นักการเมือง นักวิชาการ และประชาชนจังหวัดนครศรีธรรมราชรวม 35 คน โดยวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงอุปนัย

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพทั่วไปเกี่ยวกับการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขด้วยหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา พบว่า จุดแข็งคือการผสมผสานโครงสร้างประชาธิปไตยกับคุณธรรมเชิงพุทธ โดยมีพระมหากษัตริย์เป็นศูนย์รวม มีจุดอ่อนจากการทุจริตและพลเมืองที่ไม่เข้มแข็ง โอกาสพัฒนามาจากทุนวัฒนธรรม ศาสนา และเทคโนโลยีโปร่งใส ขณะที่ภัยคุกคามคือการบิดเบือนประชาธิปไตย อำนาจนิยม และข้อมูลออนไลน์ที่ผิดเพี้ยน

2. หลักพุทธธรรม แนวคิด ทฤษฎี พบว่า หลักพุทธธรรมมีบทบาทสำคัญในการสร้างความชอบธรรม ความสามัคคีและยึดประโยชน์ส่วนรวม ทำให้ประชาธิปไตยไทยไม่เพียงยึดกฎหมายและเสียงข้างมาก แต่ยังยึดคุณธรรมและความถูกต้องเป็นศูนย์กลาง

3. องค์ความรู้เกี่ยวกับการส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ด้วยหลักพุทธธรรมทางพระพุทธศาสนา พบว่า ต้องอาศัยรากฐานทางคุณธรรมและจริยธรรมจากพระพุทธศาสนา เน้นการมีส่วนร่วม การปกครองที่ผสมผสานนิติธรรมกับทศพิธราชธรรม ธรรมภิบาลโปร่งใส สิทธิและเสรีภาพภายใต้กรอบศีลธรรม และการยึดหลักพุทธธรรมเป็นวิถีชีวิต โดยมีพระมหา กษัตริย์เป็นศูนย์รวม

คำสำคัญ: ระบอบประชาธิปไตย, พระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข, หลักพุทธธรรมทางพระพุทธศาสนา

Abstract

This study aimed to (1) study the general conditions of Thailand's democratic regime with the King as Head of State based on Buddhist principles in the present context, (2) analyze Buddhist doctrines, concepts, and theories, and (3) create knowledge for strengthening democracy under the monarchy through Buddhist principles. The study employed in-depth interviews and focus group discussions with 35 purposively selected participants, including Buddhist scholars, government officials, politicians, academics, and citizens in Nakhon Si Thammarat Province. Data were analyzed using inductive content analysis.

The findings revealed that:

1. General Conditions of Governance under a Democratic System with the Monarch as Head of State through Buddhist Principles, the strengths lie in the integration of democratic structures with Buddhist virtues, with the monarch serving as the unifying center. Weaknesses arise from corruption and a lack of strong civic engagement. Opportunities for development stem from cultural and religious capital, as well as transparent technologies. Threats include distortions of democracy, authoritarianism, and misinformation in the online sphere.

2. Buddhist Principles, Concepts, and Theories, Buddhist principles play a vital role in fostering legitimacy, unity, and prioritization of the common good. They ensure that Thai democracy is not based solely on law and majority rule, but also centers on virtue and righteousness.

3. Knowledge on Promoting Democratic Governance with the Monarch as Head of State through Buddhist Principles, it requires a foundation of moral and ethical values derived from Buddhism, emphasizing participation, governance that integrates the rule of law with the Ten Royal Virtues, transparent accountability, rights and freedoms within a moral framework, and the adoption of Buddhist principles as a way of life, with the monarch as the unifying center.

Keywords: Democratic Regime, Monarchy as Head of State, Buddhist Principles

บทนำ

การปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขของไทยมีพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ที่ยาวนาน เริ่มต้นจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ที่พระมหากษัตริย์ทรงมีพระราชอำนาจสูงสุดในการบริหารประเทศ โดยยึดหลักทศพิธราชธรรมและพระราชจริยานุวัตรเพื่อความสุขของประชาชน ต่อมาเมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 ประเทศไทยได้เข้าสู่ระบอบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์อยู่ภายใต้รัฐธรรมนูญ ซึ่งทุกฉบับต่างบัญญัติให้ประเทศไทยมีการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมี

พระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข แสดงถึงการเคารพและเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์ที่ทรงเป็นศูนย์รวมจิตใจของประชาชนและเป็นสัญลักษณ์แห่งความต่อเนื่องของชาติ

อย่างไรก็ตาม แม้สถาบันพระมหากษัตริย์จะมีบทบาทสำคัญในการคลี่คลายวิกฤตทางการเมืองในอดีต เช่น เหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 (ธเนศ อาภรณ์สุวรรณ, 2544) และ พฤษภาคม 2535 (ชัยอนันต์ สมุทวณิช, 2546) ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชพระราชทานมีพระราชดำริและพระราชกรณียกิจเพื่อยุติความรุนแรงและสร้างทางออกโดยสันติ แต่ในบริบทปัจจุบันประเทศไทยยังคงเผชิญกับความขัดแย้งทางอุดมการณ์ทางการเมืองที่รุนแรงและต่อเนื่อง ความแตกต่างด้านความคิดและการตีความประชาธิปไตยที่ไม่สอดคล้องกัน ส่งผลให้เกิดการแบ่งขั้วทางสังคม กระทบต่อความมั่นคงและความสามัคคีของชาติ ปัญหานี้สะท้อนให้เห็นถึงความเปราะบางของระบบการเมืองไทยที่ยังต้องการกลไกเชิงคุณธรรมเพื่อสร้างสมดุลและความไว้วางใจในสังคม

ในสถานการณ์เช่นนี้ “หลักพุทธธรรม” จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในฐานะเป็นแนวทางที่สามารถคลี่คลายความขัดแย้งและสร้างความปรองดอง หลักทศพิธราชธรรม อปทานิยธรรม สัปปริสธรรม สังคหวัตถุ และพรหมวิหาร (กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2559) ล้วนเป็นหลักธรรมที่มุ่งเน้นการใช้คุณธรรม ความเมตตา และการเสียสละเพื่อประโยชน์ส่วนรวม ซึ่งสามารถเป็นกรอบคิดในการพัฒนาการปกครองที่มั่นคงและยั่งยืน อีกทั้งยังสอดคล้องกับพระราชฐานะของพระมหากษัตริย์ในฐานะ “ธรรมราชา” หรือราชาผู้ทรงธรรม ที่ทรงเป็นแบบอย่างของผู้นำที่ใช้คุณธรรมเป็นศูนย์กลางในการบริหารประเทศ

การเลือกศึกษาพื้นที่ จังหวัดนครศรีธรรมราช มีความสำคัญเนื่องจากเป็นจังหวัดที่มีรากฐานทางวัฒนธรรมพุทธเข้มแข็งและมีประวัติศาสตร์ยาวนานในการเป็นศูนย์กลางพระพุทธศาสนาฝ่ายเถรวาท อีกทั้งยังเป็นพื้นที่ที่สะท้อนความสัมพันธ์ระหว่างศาสนา ชุมชน และการเมืองได้อย่างชัดเจน จังหวัดนครศรีธรรมราชยังมีบทบาททางสังคมและวัฒนธรรมที่โดดเด่น เช่น การเป็นแหล่งพระบรมธาตุเจดีย์ซึ่งเป็นศูนย์รวมศรัทธาของชาวพุทธ และเป็นพื้นที่ที่ประชาชนมีความผูกพันกับสถาบันพระมหากษัตริย์และพระพุทธศาสนาอย่างแนบแน่น การศึกษาบทบาทของหลักพุทธธรรมในบริบทพื้นที่นี้จึงสามารถให้ภาพแทนของการประยุกต์ใช้คุณธรรมทางศาสนาเพื่อเสริมสร้างประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขได้อย่างเป็นรูปธรรม

ดังนั้น งานวิจัยนี้จึงมุ่งวิเคราะห์และสังเคราะห์การส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขด้วยหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา โดยใช้

จังหวัดนครศรีธรรมราชเป็นพื้นที่ศึกษา เพื่อสร้างองค์ความรู้ที่นำไปสู่แนวทางการพัฒนาการปกครองที่มั่นคงและยั่งยืนของประเทศไทยในยุคที่ความขัดแย้งทางการเมืองยังคงดำรงอยู่

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขด้วยหลักพุทธธรรมทางพุทธศาสนาของประเทศไทยในปัจจุบัน
2. เพื่อวิเคราะห์และสังเคราะห์หลักพุทธธรรม แนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับการส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
3. เพื่อสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับการส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขด้วยหลักพุทธธรรมทางพุทธศาสนา

การทบทวนวรรณกรรม

1. ระบบการปกครองและรัฐธรรมนูญในปัจจุบันของประเทศไทย

ประเทศไทยปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญซึ่งเป็นกฎหมายสูงสุด กำหนดกรอบการทำงานของรัฐบาลและรับรองสิทธิ เสรีภาพของประชาชนอย่างชัดเจน ทั้งสิทธิในการเลือกตั้ง เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น และการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมอย่างเท่าเทียม (รัฐสภาไทย, 2565) รัฐธรรมนูญยังวางกลไกตรวจสอบเพื่อป้องกันการใช้อำนาจเกินขอบเขตและการทุจริต (ราชกิจจานุเบกษา, 2560)

หลักสำคัญของประชาธิปไตยไทยคือการแบ่งแยกอำนาจออกเป็นสามฝ่าย ได้แก่ อำนาจนิติบัญญัติ อำนาจบริหาร และอำนาจตุลาการ เพื่อสร้างสมดุลและป้องกันการรวบอำนาจไว้ฝ่ายเดียว (สถาบันพระปกเกล้า, 2564) ฝ่ายนิติบัญญัติทำหน้าที่ออกกฎหมายและตรวจสอบรัฐบาล ฝ่ายบริหารนำโดยนายกรัฐมนตรีและคณะรัฐมนตรีทำหน้าที่บริหารราชการแผ่นดิน ส่วนฝ่ายตุลาการทำหน้าที่รักษาความยุติธรรมอย่างอิสระและเที่ยงธรรม

กลไกการแบ่งแยกอำนาจและการถ่วงดุลนี้ช่วยให้รัฐบาลทำงานอย่างโปร่งใส มีประสิทธิภาพ และลดโอกาสการทุจริต ตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้อย่างเหมาะสม (กันตพจน์ เศรษฐารัตน์, 2565) จึงถือเป็นหัวใจสำคัญของประชาธิปไตยที่ยั่งยืน

สรุปได้ว่า การปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขของไทย เป็นระบบที่สะท้อนถึงความสมดุลระหว่างอำนาจของประชาชนและสถาบัน

พระมหากษัตริย์ โดยรัฐธรรมนูญทำหน้าที่เป็นกฎหมายสูงสุด กำหนดกรอบการทำงานของรัฐบาลและองค์กรต่าง ๆ ให้มีประสิทธิภาพ โปร่งใส และตรวจสอบได้ พร้อมทั้งสร้างกลไกถ่วงดุลระหว่างอำนาจนิติบัญญัติ บริหาร และตุลาการ เพื่อความมั่นคงและความเชื่อมั่นในระบบการเมืองของประเทศ

2. หลักธรรมทางพุทธศาสนาในการสนับสนุนการปกครอง

พุทธศาสนาเป็นศาสนาหลักที่มีอิทธิพลต่อวัฒนธรรมและค่านิยมของสังคมไทยมายาวนาน โดยหลักธรรมสำคัญ เช่น ความยุติธรรม ความซื่อสัตย์ ความเมตตา และความไม่เบียดเบียน ถูกนำมาใช้เป็นแนวทางในการบริหารราชการและการปกครอง เพื่อสร้างความโปร่งใส ความรับผิดชอบ และความสงบสุขในสังคม ความยุติธรรมเป็นหลักธรรมที่เน้นการปฏิบัติหน้าที่อย่างเท่าเทียม ไม่เลือกปฏิบัติ และสะท้อนออกมาในระบบตุลาการที่ต้องทำงานอย่างอิสระและเป็นธรรม (พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส, 2555) ส่วนความซื่อสัตย์เป็นค่านิยมที่ช่วยให้เจ้าหน้าที่รัฐและผู้นำทางการเมืองปฏิบัติหน้าที่ด้วยความโปร่งใส ป้องกันการทุจริต และสร้างความเชื่อมั่นของประชาชนต่อระบบการปกครอง (พระพุทฺธโฆษาจารย์ (ป. อ. ปยุตฺโต), 2542) ในมิติทางจริยธรรมหลักธรรม เช่น ทศพิธราชธรรม อปรีหานิยธรรม สปัจริยธรรม สังคหวัตถุ และพรหมวิหาร ถูกนำมาใช้เพื่อเสริมสร้างการบริหารที่มีคุณธรรมและความรับผิดชอบ ช่วยให้การใช้อำนาจของผู้ปกครองเป็นไปอย่างมีจริยธรรมและยั่งยืน (สุรพศ ทวีศักดิ์, 2564) หลักธรรมเหล่านี้ยังถูกปลูกฝังในวัฒนธรรมองค์กรและการทำงานของหน่วยงานรัฐ เพื่อสร้างบรรยากาศการทำงานที่สงบสุขและลดความขัดแย้ง (พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส, 2555) ขณะเดียวกันการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายอย่างเป็นธรรมและโปร่งใสภายใต้รัฐธรรมนูญถือเป็นหัวใจสำคัญของประชาธิปไตยไทย โดยรัฐธรรมนูญรับรองสิทธิเสรีภาพของประชาชน และวางกลไกตรวจสอบเพื่อป้องกันการใช้อำนาจเกินขอบเขต (จุฑาทิพย์ วชิรพรทวี, 2560) การบูรณาการหลักธรรมทางพุทธศาสนากับระบบรัฐธรรมนูญจึงทำให้การบริหารงานของไทยมีเอกลักษณ์ คือไม่เพียงยึดหลักกฎหมาย แต่ยังคำนึงถึงคุณธรรมและจริยธรรมด้วย

สรุปได้ว่า ระบบการปกครองของไทยในปัจจุบันเป็นประชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญที่รับรองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน พร้อมการแบ่งแยกอำนาจนิติบัญญัติ บริหาร และตุลาการเพื่อรักษาสมดุล หลักธรรมทางพุทธศาสนา เช่น ความยุติธรรมและความซื่อสัตย์ ถูกนำมาใช้สนับสนุนการบริหารราชการอย่างเป็นธรรมและโปร่งใส การบูรณาการนี้ช่วยสร้างความมั่นคง ความสงบสุข และความเชื่อมั่นในระบบการเมืองไทย

3. บทบาทของพระมหากษัตริย์ประเทศไทยในปัจจุบัน

พระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขของประเทศและศูนย์รวมจิตใจของประชาชน มีบทบาทสำคัญในการสร้างความมั่นคง ความสงบสุข และความสามัคคีของชาติ อีกทั้งยังทรงส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรม เช่น ความรัก ความเมตตา และความเคารพซึ่งกันและกัน ซึ่งสอดคล้องกับหลักธรรมในพุทธศาสนา ได้แก่ เมตตา กรุณา และอุเบกขา (พระพุทธโฆษาจารย์ (ป. อ. ปยุตโต), 2542) พระมหากษัตริย์ทรงเป็นสัญลักษณ์แห่งความเป็นเอกภาพและความต่อเนื่องของชาติ ประชาชนไทยให้ความเคารพและรักใคร่ เนื่องจากพระองค์ทรงเป็นผู้นำที่ไม่เพียงมีบทบาททางการเมือง แต่ยังทรงสนับสนุนการพัฒนาคุณภาพชีวิตผ่านพระราชกรณียกิจต่าง ๆ เช่น โครงการพัฒนาชนบท การศึกษา สุขภาพ และสิ่งแวดล้อม ซึ่งสะท้อนถึงพระราชปณิธานในการสร้างสังคมที่มีคุณภาพและความเป็นธรรม (พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส, 2555) บทบาทของพระมหากษัตริย์ยังสอดคล้องกับหลักพุทธธรรม โดยทรงนำเมตตา กรุณา และอุเบกขามาเป็นแนวทางในการทรงงานและการบริหารราชการแผ่นดิน ช่วยเสริมสร้างบรรยากาศแห่งความสงบสุขและความสามัคคีในสังคมไทย อีกทั้งยังทรงเป็นผู้นำในการประสานความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มต่าง ๆ และแก้ไขความขัดแย้งด้วยวิธีการที่สงบและสร้างสรรค์ (สุรพศ ทวีศักดิ์, 2564)

สรุปได้ว่า พระมหากษัตริย์ในปัจจุบันทรงมีบทบาทสำคัญทั้งในฐานะประมุขของประเทศและศูนย์รวมจิตใจของประชาชน โดยทรงส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และความสามัคคีในสังคม หลักพุทธธรรม เช่น เมตตา กรุณา และอุเบกขา เป็นพื้นฐานที่ช่วยเสริมบทบาทในการรักษาความสงบสุขและความมั่นคงของชาติ พระมหากษัตริย์จึงเป็นสัญลักษณ์แห่งความรัก ความหวัง และแรงบันดาลใจในการสร้างสังคมที่เข้มแข็งและพัฒนาอย่างยั่งยืน

4. สิทธิและเสรีภาพของประชาชนประเทศไทยในปัจจุบัน

สิทธิและเสรีภาพของประชาชนเป็นหัวใจของระบอบประชาธิปไตยไทยที่รัฐธรรมนูญรับรอง เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางประเทศผ่านสิทธิเลือกตั้ง การแสดงความคิดเห็น และการชุมนุม ซึ่งช่วยสร้างความโปร่งใสและความเป็นธรรมในสังคม (สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง, 2559) ขณะเดียวกัน หลักพุทธธรรม เช่น ทศพิธราชธรรม อปริหานิยธรรม สปัจริยธรรม สังคหวัตถุ และพรหมวิหาร มีบทบาทในการส่งเสริมการเคารพสิทธิของผู้อื่นและการอยู่ร่วมกันอย่างสมานฉันท์ (สำนักงานกิจการยุติธรรม, 2563) สิทธิและเสรีภาพจึงไม่ใช่การกระทำโดยไร้ขอบเขต แต่ต้องควบคู่กับความรับผิดชอบในการเคารพกฎหมายและสิทธิของผู้อื่น การใช้สิทธิอย่างมีสติและการเคารพความคิดเห็นที่แตกต่างเป็น

สิ่งจำเป็นต่อการสร้างสังคมที่สงบสุข การส่งเสริมสิทธิพลเมืองยังช่วยให้ประชาชนตื่นตัวและเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นรากฐานของประชาธิปไตยที่เข้มแข็งและยั่งยืน สูดท่ายสิทธิ เสรีภาพ และความรับผิดชอบจึงเป็นองค์ประกอบที่เชื่อมโยงกันเพื่อสร้างสังคมไทยที่มั่นคง โปร่งใส และเป็นธรรม

สรุปได้ว่า สิทธิและเสรีภาพของประชาชนในประเทศไทยเป็นกลไกสำคัญที่เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองและตรวจสอบการทำงานของรัฐบาล ขณะเดียวกัน หลักพุทธธรรม เช่น ทศพิธราชธรรม อปทานิยธรรม สปัปฐิธรรม สังคหัตถุ และพรหมวิหาร ช่วยเสริมสร้างการเคารพสิทธิของผู้อื่นและการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข สิทธิ เสรีภาพ และความรับผิดชอบจึงเป็นองค์ประกอบที่เชื่อมโยงกันเพื่อสร้างสังคมไทยที่มั่นคง โปร่งใส และเป็นธรรม

5. การบูรณาการหลักพุทธธรรมทางพุทธศาสนาผู้นำการปกครองประเทศไทยในปัจจุบัน

การบูรณาการหลักพุทธธรรมในผู้นำการปกครองไทยปัจจุบันมีบทบาทสำคัญต่อการเสริมสร้างระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข โดยหลักธรรม เช่น ทศพิธราชธรรม อปทานิยธรรม สปัปฐิธรรม สังคหัตถุ และพรหมวิหาร ช่วยให้ผู้นำมีคุณธรรม ซื่อสัตย์ และตัดสินใจอย่างมีเหตุผล (วิสุทธิวาจา, 2561) การส่งเสริมผ่านการศึกษาและกิจกรรมทางศาสนา ทำให้ผู้นำพัฒนาจิตใจและความรับผิดชอบต่อสังคมอย่างต่อเนื่อง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2565; สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2564) ส่งผลให้วัฒนธรรมการเมืองโปร่งใส เคารพสิทธิประชาชน และสร้างความเชื่อมั่นในสังคม แม้จะมีความท้าทายจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและแรงกดดันภายนอก แต่การพัฒนาหลักอภิมม การสร้างเครือข่ายคุณธรรม และการใช้สื่อสมัยใหม่ จะช่วยให้ผู้นำยึดมั่นในคุณธรรมและนำพาประเทศไปสู่ประชาธิปไตยที่มั่นคง

ในบริบทปัจจุบันที่สังคมไทยเข้าสู่ยุคดิจิทัล การใช้เทคโนโลยีมีความสำคัญต่อการพัฒนาระบอบประชาธิปไตย ตามแนวคิด Digital Democracy และ Cyber Ethics สามารถบูรณาการเข้ากับหลักพุทธธรรม ได้แก่ การใช้เทคโนโลยีเพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้น เช่น การแสดงความคิดเห็นออนไลน์ การตรวจสอบการทำงานของรัฐบาล และการเลือกตั้งผ่านระบบดิจิทัลโดยหลักสติและปัญญา ช่วยให้ประชาชนใช้สิทธิทางดิจิทัลอย่างมีเหตุผล ไม่ตกเป็นเหยื่อข่าวปลอม (Chadwick, 2019; พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส, 2555) และใช้เทคโนโลยีอย่างมีจริยธรรม เช่น การเคารพสิทธิและความเป็นส่วนตัวของผู้อื่น การไม่ใช้ Hate Speech และการเผยแพร่ข้อมูลอย่างตรงไปตรงมา ซึ่งสอดคล้องกับหลัก

อาชชวะ และ อหิงสา ในพระพุทธศาสนา (Floridi, 2013; สุรพศ ทวีศักดิ์, 2564) แม้จะมีความท้าทายจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและแรงกดดันภายนอก แต่การพัฒนาเทคโนโลยี การสร้างเครือข่ายคุณธรรม และการใช้สื่อสมัยใหม่ควบคู่กับหลักพุทธธรรม จะช่วยให้ผู้นำยึดมั่นในคุณธรรมและนำพาประเทศไปสู่ประชาธิปไตยที่มั่นคงและยั่งยืน

สรุปได้ว่า การบูรณาการหลักพุทธธรรมในผู้นำการปกครองไทยมีความสำคัญต่อการเสริมสร้างประชาธิปไตยที่มั่นคง เพราะช่วยให้ผู้นำมีคุณธรรม ซื่อสัตย์ ไร้เหตุผล และมีเมตตา กรุณา การส่งเสริมผ่านการศึกษาและกิจกรรมทางศาสนา ทำให้เกิดวัฒนธรรมการเมืองที่โปร่งใส เคารพสิทธิประชาชน และสร้างความเชื่อมั่นในสังคม แม้มีความท้าทาย แต่การอบรมเครือข่ายคุณธรรมและการใช้สื่อสมัยใหม่ จะช่วยให้ผู้นำยึดมั่นในคุณธรรมและนำประเทศไปสู่ประชาธิปไตยที่ยั่งยืน

ตารางที่ 1 สรุปความเชื่อมโยงระหว่างหลักพุทธธรรมกับองค์ประกอบประชาธิปไตย

ที่	หลักพุทธธรรม	สาระสำคัญ	องค์ประกอบประชาธิปไตยที่เชื่อมโยง	ผลต่อการปกครอง
1	ทศพิธราชธรรม	คุณธรรม 10 ประการ เช่น ทาน, ศีล, เมตตา, อาชชวะ	- ความโปร่งใสและความรับผิดชอบ - การตรวจสอบการใช้อำนาจ	สร้างผู้นำที่มีคุณธรรมลดการทุจริต และเสริมความเชื่อมั่นของประชาชน
2	อปริหานิยธรรม	หลักไม่โทษผู้อื่น เช่น การประชุมบ่อย ๆ, เคารพกฎหมาย, เคารพผู้ใหญ่	- สิทธิในการมีส่วนร่วม - กลไกตรวจสอบและถ่วงดุล	ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนและการเคารพกติกาประชาธิปไตย
3	สัพบุรียธรรม	คุณธรรมของคนดี เช่น รู้จักเหตุ รู้จักผล รู้จักประมาณ	- ความยุติธรรม - ความเสมอภาค	การทำให้การตัดสินใจทางการเมืองมีเหตุผลและเป็นธรรม

ที่	หลักพุทธธรรม	สาระสำคัญ	องค์ประกอบ ประชาธิปไตยที่ เชื่อมโยง	ผลต่อการปกครอง
4	สังคหวัตถุ	หลักการสงเคราะห์ ได้แก่ ทาน, ปิยวาจา, อติถจริยา, สมานัตต ตา	- สิทธิเสรีภาพใน การแสดง ความ คิดเห็น - ความสามัคคีใน สังคม	สร้างบรรยากาศการอยู่ ร่วมกันอย่างสมานฉันท์ ลดความขัดแย้งทาง การเมือง
5	พรหมวิหาร 4	เมตตา, กรุณา, มูทิตา, อุเบกขา	- การเคารพสิทธิ ของผู้อื่น - การแก้ไขความ ขัดแย้งโดยสันติ	เสริมสร้างความสงบ สุขและความสามัคคี ในสังคมประชาธิปไตย

ที่มา: กนกวรรณ สุรภักดี, 2569

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีขั้นตอนดังนี้

1.1 สัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ
ด้านพระพุทธศาสนา ข้าราชการ นักการเมือง นักวิชาการ และประชาชนในพื้นที่จังหวัด
นครศรีธรรมราช จำนวน 25 รูป/คน เพื่อศึกษาการส่งเสริมการปกครองในระบอบ
ประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ด้วยหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา

1.2 การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) กับผู้เชี่ยวชาญ ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ
ด้านพระพุทธศาสนา ข้าราชการ นักการเมือง นักวิชาการ และประชาชน จำนวน 10 รูป/คน
เพื่อสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับการส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรง
เป็นประมุขด้วยหลักพุทธธรรมทางพุทธศาสนา

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การศึกษาครั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้กำหนด ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ดังนี้

2.1 ประชากร ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านพระพุทธศาสนา ข้าราชการ นักการเมือง นักวิชาการ และประชาชนในพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช

2.2 กลุ่มตัวอย่าง ใช้วิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยพิจารณาจากบทบาทและความเกี่ยวข้องโดยตรงกับประเด็นการวิจัย ทำการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และจัดสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) กับผู้เชี่ยวชาญ ดังนี้

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 25 คน แบ่งออกเป็น 5 กลุ่ม ๆ ละ 5 รูป/คน คือ

1) กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิด้านพระพุทธศาสนา เป็นผู้ทรงคุณวุฒิที่มีสมณศักดิ์หรือมีบทบาททางการเผยแผ่พระพุทธศาสนา หรือมีผลงานทางวิชาการ การบรรยายธรรมที่เกี่ยวข้องกับการนำหลักพุทธธรรมมาใช้ในสังคมและการปกครอง

2) กลุ่มข้าราชการ เป็นข้าราชการพลเรือนหรือท้องถิ่นที่มีประสบการณ์ในการทำงานที่เกี่ยวข้องกับการบริหารราชการ การกำหนดนโยบาย หรือการมีส่วนร่วมในกิจกรรมสาธารณะ

3) กลุ่มนักการเมือง เป็นนักการเมืองท้องถิ่นหรือระดับชาติที่ดำรงตำแหน่งหรือเคยดำรงตำแหน่งในสภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีบทบาทในการกำหนดนโยบายหรือการตัดสินใจทางการเมืองที่เกี่ยวข้องกับประชาชนในจังหวัดนครศรีธรรมราช

4) กลุ่มนักวิชาการ เป็นอาจารย์ นักวิจัย หรือผู้เชี่ยวชาญที่มีผลงานเกี่ยวข้องกับสาขาพุทธศาสนา รัฐศาสตร์ สังคมศาสตร์ หรือการพัฒนาชุมชน

5) กลุ่มประชาชนในพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช

ผู้ทรงคุณวุฒิในการสนทนากลุ่มเฉพาะ เป็นผู้ที่มีประสบการณ์ตรงในการทำวิจัยหรือการทำงานเชิงนโยบาย ที่ได้รับการยอมรับจากสถาบันหรือองค์กรในฐานะผู้เชี่ยวชาญเฉพาะ แบ่งออกเป็น 5 กลุ่ม ๆ ละ 2 รูป/คน รวมเป็น 10 คน คือ

1) กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิด้านพระพุทธศาสนา

2) กลุ่มข้าราชการ

3) กลุ่มนักการเมือง

4) กลุ่มนักวิชาการ

5) กลุ่มประชาชนในพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช

3. วิธีการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มุ่งเน้นการศึกษาการส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ด้วยหลักกรรมทางพระพุทธศาสนา โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกและมุมมองที่หลากหลาย การเลือกใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เพื่อให้ได้ข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้และประสบการณ์ตรงในด้านที่เกี่ยวข้อง จำนวน 35 รูป/คน แบ่งออก 2 กลุ่ม คือผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน 25 รูป/คน ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านพระพุทธศาสนา ข้าราชการ นักการเมือง นักวิชาการ และประชาชนในพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช และผู้ทรงคุณวุฒิในการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) จำนวน 10 รูป/คน ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านพระพุทธศาสนา ข้าราชการ นักการเมือง นักวิชาการ และประชาชนในพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช

4. การสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

เครื่องมือในการสัมภาษณ์เป็นแบบมีโครงสร้าง (In-depth informal interview) ผ่านการตรวจสอบโดยที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญ เป็นการสัมภาษณ์โดยใช้คำถามปลายเปิด เพื่อให้ผู้ถูกสัมภาษณ์ ที่เป็นบุคคลกลุ่มเป้าหมายสามารถแสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระ ในประเด็นของคำถามที่สัมภาษณ์มีลักษณะคำถามกว้าง ๆ และมีความยืดหยุ่นสูง แบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ 2 ข้อคำถามเกี่ยวกับการส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ด้วยหลักกรรมทางพระพุทธศาสนา

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับการส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ด้วยหลักกรรมทางพระพุทธศาสนา

การสร้างเครื่องมือการวิจัย

1. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อกำหนดกรอบแนวคิดในการสร้างแบบสัมภาษณ์ (Interview Form)

2. ร่างเครื่องมือแบบสัมภาษณ์ (Interview Form) เพื่อให้เป็นต้นแบบการรวบรวมข้อมูลในพื้นที่

3. นำเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน เพื่อทดสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความสอดคล้องตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายของการวิจัย

4. นำผลการตรวจสอบมาคำนวณหาค่าความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์หรือนิยาม (IOC: Item Objective Congruence Index) เกณฑ์การพิจารณาคัดเลือกตามวัตถุประสงค์ที่มีคะแนนเฉลี่ยตั้งแต่ 0.50 ถึง 1.00 ซึ่งแสดงว่าจุดประสงค์นั้นวัดได้ครอบคลุมเนื้อหา หรือข้อสอบนั้นวัดได้ตรงตามวัตถุประสงค์ และถ้าข้อใดได้คะแนนเฉลี่ยต่ำกว่า 0.50 ต้องนำไปปรับปรุงแก้ไข เพราะอาจมีความสอดคล้องกันต่ำ และปรับปรุงเครื่องมือการวิจัยตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ เพื่อจัดทำแบบสัมภาษณ์ (Interview Form)

5. จัดทำเครื่องมือการวิจัยฉบับสมบูรณ์และนำไปใช้ในการวิจัย

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลและการปฏิบัติการวิจัยเพื่อให้ได้ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ผู้วิจัยได้แบ่งการเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัยออกเป็น 4 ระยะ มีขั้นตอนการดำเนินการวิจัย ดังนี้

ระยะที่ 1 การเตรียมการวิจัย ศึกษางานวิจัยและเอกสารที่เกี่ยวข้องเพื่อกำหนดกรอบแนวคิดและวัตถุประสงค์ของการวิจัย จากนั้นจึงทำการออกแบบเครื่องมือการวิจัยในรูปแบบแบบสัมภาษณ์ (Interview Form) โดยร่างข้อคำถามที่สอดคล้องกับประเด็นการศึกษา และนำเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) พร้อมทั้งคำนวณค่าความสอดคล้อง (IOC) เพื่อปรับปรุงและจัดทำเครื่องมือฉบับสมบูรณ์

ระยะที่ 2 การเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ ดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน 25 รูป/คน ซึ่งประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิด้านพระพุทธศาสนา ข้าราชการ นักการเมือง นักวิชาการ และประชาชนในพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช เพื่อศึกษาการส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ด้วยกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา นอกจากนี้ยังจัดการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) กับผู้ทรงคุณวุฒิด้านพระพุทธศาสนา ข้าราชการ นักการเมือง นักวิชาการ และประชาชน จำนวน 10 รูป/คน เพื่อสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับการส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขด้วยกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา

ระยะที่ 3 การวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่มนำมาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) และสังเคราะห์เชิงเปรียบเทียบ เพื่อให้ได้ข้อค้นพบที่สะท้อนถึงองค์ความรู้เกี่ยวกับการส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขด้วยหลักพุทธธรรมทางพุทธศาสนา

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อสรุปผลตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ โดยข้อมูลที่นำมาวิเคราะห์ประกอบด้วยเอกสารที่เกี่ยวข้อง การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) ทั้งนี้ได้ตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลโดยให้บุคคลที่มีความรู้ในเรื่องที่ทำการวิจัยตรวจสอบและรับรองความถูกต้อง พร้อมให้ข้อคิดเห็นเพิ่มเติมเพื่อยืนยันความน่าเชื่อถือของข้อมูลทั้งในส่วนข้อมูลเบื้องต้นและข้อมูลที่ผู้วิจัยได้ตีความแล้ว เพื่อให้ผลการวิจัยมีความเป็นเชิงประจักษ์ และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้จริงในวงกว้าง

นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการสามเส้า (Data Triangulation) ในการยืนยันความถูกต้องของข้อมูล โดยเปรียบเทียบข้อมูลจากหลายแหล่ง เช่น ข้อมูลจากนักการเมืองที่สะท้อนมุมมองเชิงนโยบายและการปฏิบัติจริง ข้อมูลจากพระสงฆ์ที่สะท้อนหลักพุทธธรรมและการตีความเชิงศาสนา รวมถึงข้อมูลจากเอกสารทางวิชาการและกฎหมายที่ให้กรอบแนวคิดเชิงทฤษฎี การนำข้อมูลจากแหล่งที่แตกต่างกันเหล่านี้มาสังเคราะห์ร่วมกันช่วยให้สามารถตรวจสอบความสอดคล้องและความแตกต่างได้อย่างเป็นระบบ หากพบข้อขัดแย้ง ผู้วิจัยจะทำการวิเคราะห์เชิงอุปนัย (Analytic Inductive) เพื่อหาสาเหตุและตีความอย่างมีเหตุผล พร้อมทั้งให้ผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาที่เกี่ยวข้องตรวจสอบทั้งข้อมูลดิบและข้อสรุปที่ผู้วิจัยได้ตีความแล้ว เพื่อยืนยันความถูกต้องและเพิ่มความน่าเชื่อถือของผลการวิจัย การดำเนินการเช่นนี้ทำให้ผลการวิจัยมีความเป็นเชิงประจักษ์ สะท้อนความจริงในหลายมิติ และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้จริงภายใต้กรอบแนวคิดการส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขโดยมีหลักพุทธธรรมเป็นฐานคิดสำคัญ

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ มุ่งเน้นกระบวนการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขด้วยหลักพุทธธรรมทางพุทธศาสนา สรุปได้ดังนี้

1. สภาพทั่วไปเกี่ยวกับการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขด้วยหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา พบว่า ประชาธิปไตยไทยมีศักยภาพที่จะพัฒนาเป็นประชาธิปไตยเชิงคุณธรรม หากสามารถลดช่องว่างระหว่างอุดมคติและการปฏิบัติจริงได้ จุดแข็ง คือการผสมผสานโครงสร้างประชาธิปไตยกับคุณธรรมพุทธ โดยมีสถาบันพระมหากษัตริย์เป็นศูนย์กลางและแบบอย่างทศพิธราชธรรมที่สร้างความชอบธรรมและความสามัคคี ขณะเดียวกัน จุดอ่อน คือ ปัญหาทุจริต การใช้อำนาจเพื่อผลประโยชน์ส่วนตน และความเข้าใจบทบาทพลเมืองที่ยังไม่เข้มแข็ง โอกาสในการพัฒนามีอยู่มากจากทุนทางวัฒนธรรมและศาสนาที่มั่นคง การบูรณาการหลักพุทธธรรมกับการศึกษาและการเมือง การใช้เทคโนโลยีเพิ่มความโปร่งใส และการประยุกต์ ปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียงกับบริหารนิยธรรม เพื่อสร้างประชาธิปไตยเชิงคุณธรรมที่ยั่งยืน อย่างไรก็ตาม ภัยคุกคามยังคงมีทั้งการบิดเบือนประชาธิปไตย ความเสื่อมศรัทธาต่อสถาบันและศาสนา กระแสอำนาจนิยม บริโภคนิยมสุดโต่ง และข้อมูลบิดเบือนออนไลน์ หากไทยสามารถจัดการจุดอ่อนและป้องกันภัยคุกคามได้อย่างมีประสิทธิภาพ ก็จะก้าวสู่ประชาธิปไตยเชิงคุณธรรมที่โดดเด่นในเวทีโลก

2. หลักพุทธธรรม แนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับการส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข พบว่า ในการส่งเสริมการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขหลักพุทธธรรมนั้นมีความสำคัญที่มีได้เป็นเพียงคำสอนทางศาสนา แต่เป็นกรอบคุณธรรมและปัญญาที่ช่วยควบคุมการใช้อำนาจรัฐให้ตั้งอยู่บนความถูกต้องและความยุติธรรม หลักทศพิธราชธรรมทำให้ผู้นำเป็นแบบอย่างแห่งธรรมราชา ขณะที่หลักธรรมาธิปไตย อปทานิยธรรม และสาราณียธรรมช่วยสร้างความชอบธรรม ความสามัคคี และความมั่นคงในสังคม นอกจากนี้ สังคหวัตถุ 4 และพรหมวิหาร 4 เป็นเครื่องมือสร้างสันติภาพและความปรองดอง ลดความรุนแรงจากความขัดแย้งทางการเมือง ส่วนอิทธิบาท 4 และสัปปุริสธรรม 7 เป็นแนวทางการบริหาร ที่เน้นความเพียร ความรอบคอบ และการตัดสินใจเพื่อประโยชน์ส่วนรวม หลักมัชฌิมาปฏิปทาช่วยสร้างคุณภาพทางการเมืองไม่ให้สุดโต่งไปด้านใดด้านหนึ่ง ดังนั้น การบูรณาการหลักพุทธธรรมเข้ากับประชาธิปไตยไทยทำ

ให้ระบบการเมืองไม่เพียงยึดกฎหมายและเสียงข้างมาก แต่ยังยึดคุณธรรม ความถูกต้อง และประโยชน์ของประชาชนเป็นศูนย์กลางอีกทางหนึ่งด้วย

3. องค์ความรู้ด้านการส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ด้วยหลักพุทธธรรมทางพระพุทธศาสนา พบว่า ประชาธิปไตยไทยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขจำเป็นต้องอาศัยรากฐานทางคุณธรรมและจริยธรรมจากพระพุทธศาสนาเพื่อกำกับทั้งผู้ปกครองและพลเมืองให้ดำเนินไปบนฐานแห่งความถูกต้องและความรับผิดชอบ 1) การมีส่วนร่วม ซึ่งเป็นหัวใจของประชาธิปไตย สอดคล้องกับอภิธานิยธรรม 7 ที่เน้นการปรีกษาหรือและการเคารพกติกา 2) การปกครอง ที่ต้องผสมผสานนิติธรรมกับศัพทราชาธรรม เพื่อให้ผู้นำใช้อำนาจอย่างเสียสละและเมตตา 3) ธรรมภิบาล ที่ยึดหลักโปร่งใส ยุติธรรม และตรวจสอบได้ ป้องกันการลำเอียงและคอร์รัปชัน 4) สิทธิ-เสรีภาพ ซึ่งเป็นแก่นของประชาธิปไตย แต่ต้องอยู่ภายใต้กรอบศีลธรรม โดยมีศีล 5 และพรหมวิหาร 4 กำกับให้เคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ 5) หลักพุทธธรรม ที่เชื่อมโยงทุกมิติของการปกครอง ทำให้ประชาธิปไตยไทยไม่ใช่เพียงระบอบการเมือง แต่เป็นวิถีชีวิตที่ตั้งอยู่บนความเมตตา ความยุติธรรม และการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ โดยมีพระมหากษัตริย์เป็นจุดยึดโยงทางจริยธรรมสูงสุด สามารถสร้างองค์ความรู้เป็นโมเดลที่ชื่อว่า “PEACE – D Model” เป็นองค์ความรู้ที่บูรณาการประชาธิปไตยกับหลักพุทธธรรม โดยมีสถาบันพระมหากษัตริย์เป็นศูนย์รวมจริยธรรมสูงสุด ทำให้ประชาธิปไตยไม่เพียงยึดกฎหมาย และเสียงข้างมาก แต่ยังตั้งอยู่บนคุณธรรม และความถูกต้อง และสันติภาพ ดังนี้ 1) P (Participation) การมีส่วนร่วม เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนทุกระดับเข้ามามีบทบาท ตั้งแต่การคิด วางแผน ตรวจสอบ ไปจนถึงการสร้างวัฒนธรรมประชาธิปไตยเชิงคุณธรรม เพื่อสร้างความชอบธรรมและความสามัคคีในสังคม 2) E (Ethics) คุณธรรม การนำหลักศัพทราชาธรรม ศีล 5 และธรรมาธิปไตยเป็นกรอบกำกับกับการใช้อำนาจ ซึ่งจะช่วยให้ผู้นำและพลเมืองยึดมั่นในความถูกต้องและความยุติธรรม 3) A (Accountability) การตรวจสอบเพื่อให้เกิดการสร้างระบบตรวจสอบ โปร่งใส และเปิดเผยข้อมูลสาธารณะลดการทุจริต สร้างความไว้วางใจในระบบการเมือง 4) C (Compassion) ความเมตตา การใช้พรหมวิหาร 4 และสังคหวัตถุ 4 เป็นเครื่องมือสร้างความปรองดองและลดความรุนแรง เป้าหมายเพื่อประชาธิปไตยตั้งอยู่บนสันติภาพและการเคารพศักดิ์ศรีมนุษย์ 5) E (Equity) ความเสมอภาค เกิดกระจายอำนาจและทรัพยากรอย่างเป็นธรรม ลดช่องว่างทางเศรษฐกิจและสังคม สร้างความมั่นคงและความยั่งยืนในระบอบประชาธิปไตย และ 6) D (Democracy) ประชาธิปไตย

ยึดประชาชนเป็นศูนย์กลาง แต่กำกับด้วยคุณธรรมและจริยธรรม โดยมีพระมหากษัตริย์เป็นแบบอย่างแห่งธรรมาราชา (ภาพประกอบที่ 1)



ภาพที่ 1: PEACE – D Model
ที่มา: กนกวรรณ สุรภักดี

อภิปรายผล

การศึกษาเรื่อง “การส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ด้วยหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา” สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

จากผลการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 สภาพทั่วไปเกี่ยวกับการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขด้วยหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา พบว่า ประชาธิปไตยไทยมีศักยภาพที่จะพัฒนาไปสู่ประชาธิปไตยเชิงคุณธรรม หากสามารถลดช่องว่างระหว่างอุดมคติและการปฏิบัติจริงได้ จุดแข็งของระบบการเมืองไทยคือการผสมผสานโครงสร้างประชาธิปไตยเข้ากับคุณธรรมทางพระพุทธศาสนา โดยมีสถาบันพระมหากษัตริย์เป็น

ศูนย์รวมและแบบอย่างทศพิธราชธรรมที่สร้างความชอบธรรมและความสามัคคี อย่างไรก็ตาม จุดอ่อนยังคงปรากฏชัด เช่น ปัญหาทุจริต การใช้อำนาจเพื่อผลประโยชน์ส่วนตน และความเข้าใจบทบาทพลเมืองที่ยังไม่เข้มแข็ง สอดคล้องกับงานวิจัย ณัฐมน หมวกฉิม และศิริสุตา แสงทอง (2567) ได้ศึกษาเรื่อง “แนวทางส่งเสริมพัฒนาประชาธิปไตยอย่างยั่งยืน” เสนอแนวทางส่งเสริมประชาธิปไตยอย่างยั่งยืน เช่น การสร้างพลเมือง การมีส่วนร่วม และการกระจายอำนาจ ซึ่งช่วยลดช่องว่างระหว่างอุดมคติและการปฏิบัติจริง และสอดคล้องกับงานวิจัยของ อนันต์ คติยะจันทร์ และคณะ (2567) ได้ศึกษาเรื่อง “การปกครองระบอบประชาธิปไตยกับสถาบันทางการเมืองไทยในยุครัฐธรรมนูญ 2560” พบว่า ถึงแม้ลักษณะของรัฐธรรมนูญ 2560 จะมุ่งเน้นความโปร่งใสและการแบ่งแยกอำนาจ แต่ยังคงเผชิญกับความท้าทาย เช่น ความขัดแย้งทางการเมืองและการควบคุมสื่อ ซึ่งสะท้อนถึงภัยคุกคามที่ประชาธิปไตยไทยต้องจัดการ สรุปโดยภาพรวมได้ว่า ประชาธิปไตยไทยมีศักยภาพที่จะพัฒนาไปสู่ประชาธิปไตยเชิงคุณธรรม หากสามารถลดช่องว่างระหว่างอุดมคติและการปฏิบัติจริง จุดแข็งสำคัญคือการผสมผสานโครงสร้างประชาธิปไตยเข้ากับคุณธรรมทางพระพุทธศาสนา โดยมีสถาบันพระมหากษัตริย์เป็นศูนย์รวมและแบบอย่างทศพิธราชธรรมที่สร้างความชอบธรรมและความสามัคคี อย่างไรก็ตาม งานวิจัยนี้ได้เสนอประเด็นใหม่ที่น่าสนใจและแตกต่างจากงานเดิม ได้แก่ การบูรณาการหลักพุทธธรรมเข้ากับการศึกษาและการเมืองเพื่อสร้างพลเมืองที่มีคุณภาพ การใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือสำคัญในการเพิ่มความโปร่งใสและลดช่องว่างระหว่างอุดมคติและการปฏิบัติจริง รวมถึงการมองไปไกลกว่าการแก้ไขปัญหาภายในประเทศ โดยเสนอว่าประเทศไทยสามารถสร้างประชาธิปไตยที่มีเอกลักษณ์ โดดเด่น และยั่งยืนในเวทีโลกได้ หากสามารถจัดการกับจุดอ่อนและภัยคุกคามได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น ข้อค้นพบใหม่เหล่านี้จึงเป็นการขยายมิติของการพัฒนาประชาธิปไตยไทยให้ลึกและกว้างกว่าเดิม ทั้งในด้านคุณธรรม ความโปร่งใส และบทบาทในระดับสากล ซึ่งสะท้อนถึงแนวทางการพัฒนาที่ไม่เพียงตอบโจทย์ภายในประเทศ แต่ยังสร้างภาพลักษณ์ประชาธิปไตยไทยที่มีคุณค่าในสายตานานาชาติ

จากผลการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 หลักพุทธธรรม แนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับการส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข พบว่า หลักพุทธธรรมเมื่อบูรณาการเข้ากับการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มิได้เป็นเพียงคำสอนทางศาสนา แต่ทำหน้าที่เป็นกรอบคุณธรรมและปัญญาที่ช่วยกำกับการใช้อำนาจรัฐให้ตั้งอยู่บนความถูกต้องและความยุติธรรม หลักทศพิธราชธรรม ทำให้ผู้นำเป็นแบบอย่างแห่งธรรมราชา สร้างความชอบธรรมและความศรัทธาในสังคม ขณะที่หลัก

ธรรมาธิปไตย อภิธานียธรรม และสาราณียธรรม ช่วยเสริมสร้างความมั่นคง ความสามัคคี และการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ นอกจากนี้ หลักสังคหวัตถุ 4 และ พรหมวิหาร 4 เป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างสันติภาพและความปรองดอง ลดความรุนแรงจากความขัดแย้งทางการเมือง ส่วน อิทธิบาท 4 และสัพปุริสธรรม 7 เป็นแนวทางการบริหารที่เน้นความเพียร ความรอบคอบ และการตัดสินใจเพื่อประโยชน์ส่วนรวม ขณะที่หลัก มัชฌิมาปฏิปทา ช่วยสร้างดุลยภาพทางการเมืองไม่ให้สุดโต่งไปด้านใดด้านหนึ่ง สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระอภิรักษ์ อภินนโท (จริฎิฎฐา) (2565) ได้ศึกษาเรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมกับการปกครองไทย” ที่เสนอการใช้ ทศพิธราชธรรมและสังคหวัตถุธรรมเพื่อสร้างเสถียรภาพทางการเมือง และสอดคล้องกับงานวิจัยของกั้วสิริ รามศิริ (2567) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “พุทธธรรมกับการปกครอง” ที่ชี้ให้เห็นว่าหลักพุทธธรรมสามารถเป็นคุณสมบัติภายในใจของผู้ปกครองเพื่อสร้างความสามัคคีและความเจริญก้าวหน้า จะเห็นได้ว่าหลักธรรมเหล่านี้ไม่เพียงแต่เป็นแนวทางเชิงศีลธรรม แต่ยังเป็นกลไกเชิงโครงสร้างที่ช่วยให้ประชาธิปไตยไทยมีความมั่นคงและยั่งยืน สรุปรวมโดยภาพรวมได้ว่า การบูรณาการหลักพุทธธรรมเข้ากับการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มิได้เป็นเพียงการยึดถือคำสอนทางศาสนา แต่ทำหน้าที่เป็นกรอบคุณธรรมและปัญญาที่ช่วยกำกับการใช้อำนาจรัฐให้ตั้งอยู่บนความถูกต้องและความยุติธรรม หลักทศพิธราชธรรมทำให้ผู้นำเป็นแบบอย่างแห่งธรรมราชา สร้างความชอบธรรมและความศรัทธาในสังคม ขณะที่หลักธรรมาธิปไตย อภิธานียธรรม และสาราณียธรรมช่วยเสริมสร้างความมั่นคง ความสามัคคี และการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ นอกจากนี้ หลักสังคหวัตถุ 4 และพรหมวิหาร 4 ยังเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างสันติภาพและความปรองดอง ลดความรุนแรงจากความขัดแย้งทางการเมือง ส่วนอิทธิบาท 4 และสัพปุริสธรรม 7 เป็นแนวทางการบริหารที่เน้นความเพียร ความรอบคอบ และการตัดสินใจเพื่อประโยชน์ส่วนรวม ขณะที่หลัก มัชฌิมาปฏิปทาช่วยสร้างดุลยภาพทางการเมืองไม่ให้สุดโต่งไปด้านใดด้านหนึ่ง ข้อค้นพบเหล่านี้สะท้อนให้เห็นว่า หลักพุทธธรรมไม่เพียงเป็นแนวทางเชิงศีลธรรม แต่ยังทำหน้าที่เป็นกลไกเชิงโครงสร้างที่ช่วยให้ประชาธิปไตยไทยมีความมั่นคงและยั่งยืน โดยภาพรวม การบูรณาการหลักพุทธธรรมเข้ากับประชาธิปไตยไทยทำให้ระบบการเมืองไม่เพียงยึดกฎหมายและเสียงข้างมาก แต่ยังมียึดคุณธรรม ความถูกต้อง และประโยชน์ของประชาชนเป็นศูนย์กลาง หากสามารถลดช่องว่างระหว่างอุดมคติและการปฏิบัติจริงได้ ก็จะไปสู่ประชาธิปไตยเชิงคุณธรรมที่มีเอกลักษณ์โดดเด่น และสามารถเป็นแบบอย่างในเวทีโลก

จากผลการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 องค์ความรู้ด้านการส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ด้วยหลักพุทธธรรมทางพระพุทธศาสนาพบว่า ประชาธิปไตยไทยมิได้เป็นเพียงโครงสร้างทางการเมือง แต่ต้องอาศัยรากฐานทางคุณธรรมและจริยธรรมเพื่อกำกับทั้งผู้ปกครองและพลเมืองให้ดำเนินไปบนฐานแห่งความถูกต้องและความรับผิดชอบ การมีส่วนร่วมของประชาชนสอดคล้องกับหลักอภิธานิธรรม 7 ที่เน้นการปรีกษาหาหรือและการเคารพกติกา การปกครองต้องผสมผสานนิติธรรมกับทศพิธราชธรรมเพื่อให้ผู้นำใช้อำนาจอย่างเสียสละและเมตตา ขณะที่ธรรมาภิบาลต้องยึดหลักโปร่งใส ยุติธรรม และตรวจสอบได้ สิทธิและเสรีภาพต้องอยู่ภายใต้กรอบศีลธรรม โดยมีศีล 5 และพรหมวิหาร 4 กำกับให้เคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สอดคล้องกับงานวิจัยของสิบเอกธงชัย ไพรสนธ์ (2565) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “วัฒนธรรมทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ในอำเภอคอนสวรรค์ จังหวัดชัยภูมิ” ที่ชี้ให้เห็นว่าประชาชนคือหัวใจสำคัญของประชาธิปไตย แต่ยังมีข้อจำกัดด้านความรู้และการมีส่วนร่วม หากสามารถใช้หลักพุทธธรรม เช่น สติ ปัญญา เมตตา และกรุณา มาช่วยเสริม ก็จะทำให้การเมืองไทยมีคุณภาพและสร้างสรรค์มากขึ้น และงานวิจัยของพนเอกสุทธิชัย ไชยเขตต์ (2560) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาบทบาททางการเมืองของประชาชนไทยตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขในพุทธศตวรรษที่ 26” ที่เน้นบทบาทประชาชนในระบอบประชาธิปไตย โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมและการตรวจสอบอำนาจรัฐ ซึ่งตรงกับแนวคิดการใช้หลักพุทธธรรมเพื่อเสริมสร้างพลเมืองที่มีคุณภาพและคุณธรรม สรุปโดยภาพรวมได้ว่า ประชาธิปไตยไทยมิได้เป็นเพียงโครงสร้างทางการเมือง แต่ต้องมีรากฐานทางคุณธรรมและจริยธรรมเป็นแกนกลางในการกำกับทั้งผู้ปกครองและพลเมืองให้ดำเนินไปบนฐานแห่งความถูกต้องและความรับผิดชอบ การมีส่วนร่วมของประชาชนสอดคล้องกับหลักอภิธานิธรรม 7 ที่เน้นการปรีกษาหาหรือและการเคารพกติกา การปกครองต้องผสมผสานนิติธรรมกับทศพิธราชธรรมเพื่อให้ผู้นำใช้อำนาจอย่างเสียสละและเมตตา ขณะที่ธรรมาภิบาลต้องตั้งอยู่บนความโปร่งใส ความยุติธรรม และการตรวจสอบได้ สิทธิและเสรีภาพของประชาชนต้องอยู่ภายใต้กรอบศีลธรรม โดยมีศีล 5 และพรหมวิหาร 4 กำกับให้เคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ข้อค้นพบใหม่ที่สำคัญคือ การเน้นให้ประชาธิปไตยไทยเป็นระบบที่ผสมผสานทั้งกฎหมายคุณธรรม และการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างสมดุล โดยใช้หลักพุทธธรรมเป็นเครื่องมือเสริมสร้างพลเมืองที่มีคุณภาพและคุณธรรม ซึ่งจะช่วยลดข้อจำกัดด้านความรู้และการมีส่วนร่วมของประชาชน อีกทั้งยังทำให้การเมืองไทยมีความสร้างสรรค์และมีเสถียรภาพมากขึ้น

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ประชาธิปไตยไทยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข หากได้รับการบูรณาการเข้ากับหลักพุทธธรรม จะสามารถพัฒนาเป็นประชาธิปไตยเชิงคุณธรรมที่มั่นคงและยั่งยืน จุดแข็งของระบบนี้คือการผสมผสานโครงสร้างประชาธิปไตยกับคุณธรรมทางพระพุทธศาสนา โดยมีสถาบันพระมหากษัตริย์เป็นศูนย์รวมและแบบอย่างแห่งทศพิธราชธรรมที่สร้างความชอบธรรมและความสามัคคี อย่างไรก็ตาม จุดอ่อนยังคงปรากฏในรูปแบบของการทุจริต การใช้อำนาจเพื่อผลประโยชน์ส่วนตน และความเข้าใจบทบาทพลเมืองที่ยังไม่เข้มแข็ง ขณะเดียวกัน ไทยก็มีโอกาสจากทุนทางวัฒนธรรมและศาสนาที่มั่นคง การใช้เทคโนโลยีเพื่อเพิ่มความโปร่งใส และการประยุกต์ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับอบิธานิธรรมเพื่อสร้างประชาธิปไตยที่มีคุณธรรมเป็นแกนกลาง ภัยคุกคามที่ต้องเผชิญ ได้แก่ การบิดเบือนประชาธิปไตย ความเสื่อมศรัทธาต่อสถาบันและศาสนา กระแสอำนาจนิยม บริโภคนิยมสุดโต่ง และข้อมูลบิดเบือนออนไลน์ หากสามารถจัดการจุดอ่อนและป้องกันภัยคุกคามได้อย่างมีประสิทธิภาพ ไทยจะสามารถก้าวสู่ประชาธิปไตยเชิงคุณธรรมที่โดดเด่นในเวทีโลก

1. ข้อเสนอแนะในการวิจัย คือ 1.1 เสริมสร้างการศึกษาและการมีส่วนร่วมของพลเมือง โดยกระทรวงศึกษาธิการ, สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (กศน.), และ สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.) บูรณาการหลักพุทธธรรมเข้ากับการเรียนรู้และกิจกรรมสาธารณะเพื่อสร้างความเข้าใจในบทบาทประชาชน 1.2 พัฒนากลไกธรรมาภิบาลและการตรวจสอบอำนาจรัฐ โดยสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.), สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน (สตง.), และ สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง (กกต.) ในการนำหลักทศพิธราชธรรมและสัปปุริสธรรมเป็นกรอบคุณธรรม พร้อมเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อเพิ่มความโปร่งใสและลดการทุจริต 1.3 สร้างภูมิคุ้มกันต่อภัยคุกคามทางสังคมและการเมือง โดยกระทรวงวัฒนธรรม, สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, และ กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม (ดีอีเอส) นำหลักสาราณียธรรมและพรหมวิหารเพื่อสร้างความสามัคคี และพัฒนากลไกการสื่อสารสาธารณะเพื่อรับมือกับข้อมูลบิดเบือนและกระแสสุดโต่ง ดังนั้น การบูรณาการหลักพุทธธรรมเข้ากับประชาธิปไตยไทยไม่เพียงทำให้ระบบการเมืองตั้งอยู่บนกฎหมายและเสียงข้างมาก แต่ยังมียึดคุณธรรม ความถูกต้อง และประโยชน์ของประชาชนเป็นศูนย์กลาง อันจะนำไปสู่ประชาธิปไตยที่มั่นคงและยั่งยืนในอนาคต

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาเรื่อง “การบูรณาการหลักพุทธธรรมกับการสร้างพลเมืองคุณภาพในระดับการศึกษา”

โดยมุ่งเน้นการออกแบบหลักสูตรและกิจกรรมการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงหลักศีล 5 พรหมวิหาร 4 และอปปริทานิยธรรมกับการพัฒนาความรับผิดชอบและการมีส่วนร่วมทางการเมืองของเยาวชน งานวิจัยนี้จะช่วยสร้างรากฐานพลเมืองที่มีคุณธรรมและจิตสำนึกประชาธิปไตยตั้งแต่ระดับ โรงเรียนและมหาวิทยาลัย 2.2 ควรศึกษาเรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในกระบวนการ บริหารและธรรมาภิบาลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น” โดยเน้นการนำทศพิธราชธรรมและ สังคหวัตถุ 4 มาใช้เป็นกรอบการตัดสินใจและการบริหารจัดการ เพื่อสร้างความโปร่งใส ความ สัมคคี และการมีส่วนร่วมของประชาชนในระดับพื้นที่ งานวิจัยนี้จะทำให้เห็นผลลัพธ์เชิง ปฏิบัติว่าหลักพุทธธรรมสามารถเสริมสร้างประชาธิปไตยเชิงคุณธรรมได้จริงในบริบทท้องถิ่น 2.3 ควรศึกษาเรื่อง “การเปรียบเทียบการใช้หลักศาสนาและคุณธรรมในการสร้าง ประชาธิปไตยเชิงคุณธรรมในบริบทนานาชาติ” เช่น การศึกษาประสบการณ์ของอินเดีย ญี่ปุ่น หรือประเทศในอาเซียน เพื่อหาบทเรียนและแนวทางที่สามารถนำมาปรับใช้กับประเทศไทย งานวิจัยนี้จะช่วยให้ประเทศไทยมีกรอบเปรียบเทียบที่กว้างขึ้น และสามารถพัฒนาตนเอง ให้โดดเด่นในเวทีโลก 2.4 ควรศึกษาเรื่อง “การบูรณาการหลักพุทธธรรมกับประชาธิปไตยเชิง คุณธรรม” โดยใช้หลักธรรมเชื่อมโยงกับแนวคิดประชาธิปไตยเชิงคุณธรรม เพื่อสร้างความ เข้าใจว่าหลักพุทธธรรมสามารถเป็นฐานคุณธรรมในการพัฒนาประชาธิปไตยไทยได้อย่างไร

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. (2559). *สถาบันพระมหากษัตริย์กับหลักธรรมทาง พระพุทธศาสนา*. กรุงเทพฯ: กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2565). *รายงานการบูรณาการหลักพุทธธรรมในระบบการศึกษาไทย*. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- กันตพจน์ เศรษฐฐารัตน์. (2565). *วิถีประชาธิปไตยในสังคมไทยโดยใช้หลักธรรมของ พระพุทธศาสนา*. วิทยาลัยศาลรัฐธรรมนูญ.
- ก้าวสิริ รามศิริ. (2567). หลักพุทธธรรมกับการปกครอง. *วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการ สมัยใหม่*, 2(2), 32–42.
- จุฑาทิพย์ วชิรพรทวี. (2560). *หลักธรรมทางพระพุทธศาสนากับรัฐธรรมนูญไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

- ชัยอนันต์ สมุทวณิช. (2546). *การเมืองไทยในวิกฤต*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ณัฐมน หมวกฉิม และ ศิริสุตา แสงทอง. (2567). แนวทางส่งเสริมพัฒนาประชาธิปไตยอย่างยั่งยืน. *วารสารรัชต์ภาคย์*, 18(56), 451-463.
- ธงชัย ไพรสนธ์. (2565). วัฒนธรรมทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขในอำเภอคอนสวรรค์ จังหวัดชัยภูมิ. ใน *สารนิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ธเนศ อาภรณ์สุวรรณ. (2544). *การเมืองไทยสมัยใหม่*. กรุงเทพฯ: มติชน.
- พระพุทฺธโฆษาจารย์ (ป. อ. ปยุตฺโต). (2542). *ธรรมะกับการพัฒนาสังคม*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิพุทธธรรม.
- พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส. (2558). *พุทธธรรมกับการพัฒนาการเมืองไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระอภินันท์ อภินันโท (จริฎิญา). (2565). การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมกับการปกครองไทย. ใน *วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครอง*. มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- รัฐสภาไทย. (2565). *สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560*. กรุงเทพฯ: รัฐสภาไทย.
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560. (2560). *ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 134 ตอนที่ 40 ก หน้า 1* (6 เมษายน 2560).
- วิสุทธีวาจา. (2561). *ศีล สมาธิ ปัญญา*. กรุงเทพฯ: วัดปากน้ำ.
- สถาบันพระปกเกล้า. (2564). *การเมืองการปกครอง*. เรียกใช้เมื่อ 2 กุมภาพันธ์ 2569 จาก <https://www.kpi.ac.th>
- สุทธิชัย ไชยเขตต์. (2560). การพัฒนาบทบาททางการเมืองของประชาชนตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขในพุทธศตวรรษที่ 26. ใน *เอกสารวิจัยส่วนบุคคล*. วิทยาลัยการทัพบก.
- สุรพศ ทวีศักดิ์. (2564). *อุดมการณ์รัฐและพุทธศาสนากับประชาธิปไตย*. กรุงเทพฯ: สถาบันปริทัศน์นวมยงค์.
- สุรพศ ทวีศักดิ์. (2564). *พุทธศาสนากับประชาธิปไตย*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิภาษา.

- สำนักงานกิจการยุติธรรม. (2563). *หลักสิทธิเสรีภาพของประชาชนในประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกิจการยุติธรรม กระทรวงยุติธรรม.
- สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง. (2559). *สิทธิและเสรีภาพของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง.
- สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2564). *การส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมในสังคมไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- อนันต์ คติยะจันทร์ และคณะ. (2567). การปกครองระบอบประชาธิปไตยกับสถาบันทางการเมืองไทยในยุครัฐธรรมนูญ 2560. *วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม*, 2(5), 59–68.
- Chadwick, A. (2019). *The Hybrid Media System: Politics and Power*. Oxford University Press.
- Floridi, L. (2013). *The Ethics of Information*. Oxford University Press.